

Sogn regionråd

Arbeidsmøte om regionalplan – 28.09. 2012

Suksessrike distriktskommuner

- mest flaks eller målretta jobbing?

Lars Ueland Kobro – forsker/cand.polit.

SØK

FRAMSIDE

NYHETER

FAGOMRÅDE

Helse- og velferdsforskning
Kommunalforskning
Kulturforskning
Regional utvikling
Senter for natur- og kulturbasert nyskaping

PROSJEKTER

PUBLISERINGER

MEDARBEIDERE

OM OSS

LEDIGE

STILLINGER

INTRANETT

Reiseliv som lokalsamfunnsutvikling

Telemarkforskning har fått oppdraget med å sjå på symbiosen mellom reisemålsutvikling og lokal samfunnsutvikling. Det er Distriktssenteret som har lyst ut prosjektet.

NYHETSARKIV

- ▶ Skal kåre årets barne- og ungdomskommune 2012
- ▶ Sosialt entreprenørskap i innsatsen mot fattigdom
- ▶ Formalisering av interkommunalt barnevernssamarbeid i Østregionen?
- ▶ Samhandling i støpeskjeen
- ▶ Reiseliv som lokalsamfunnsutvikling
- ▶ Nasjonale analyser av kostnadsbildet i barnehagesektoren
- ▶ Tidlig intervensjon og samarbeid mellom etater skal redusere ungdomskriminalitet i Telemark
- ▶ Hva kjennetegner distriktkommuner som lykkes?
- ▶ Arbeidsseminar om digital kulturpolitikk
- ▶ Tidlig hjelp til barn i familier med rusproblemer
- ▶ Vellykket satsing på rytmisk musikk
- ▶ Telemarksforsker reoppnevnt i Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi
- ▶ Seljord får hjelp til å utvikle si besøksnæring
- ▶ Interkommunalt barnevernssamarbeid på gang i Østregionen?
- ▶ Kartlegging av kommunane si sjølvkost-prising
- ▶ Nytt utredningsprosjekt om kommunal regnskapsstandard
- ▶ Evaluering av UD's reisestøtte for kulturlivet

Kunnskapsgrunnlaget i dag

Telemarkforskning

Bosted

Bedrift

Besøk

Regional analyse
Sogn

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM
TF-notat nr. Utkast

Telemarkforskning

distriktskommuner

En studie i økonomi og utvalg ved 15 norske distriktskommuner

LARS UELAND KOBRO, KNUT VAREIDE (Telemarkforskning)
OG MORTEN HATLING (Sintef)

TF-rapport nr. 303

2012

Ferskvare!

Dette er det jeg skal snakke om:

- Litt innledende samfunnsteori som skaper mening til det hele – også i Sogn
- Hvorfor vokser noen steder – andre ikke?
- Utvalget av 15 suksesskommuner
- Hva vi har funnet av gode spor til suksess
- Tips og advarsler mot noen blindspor – myter om suksess

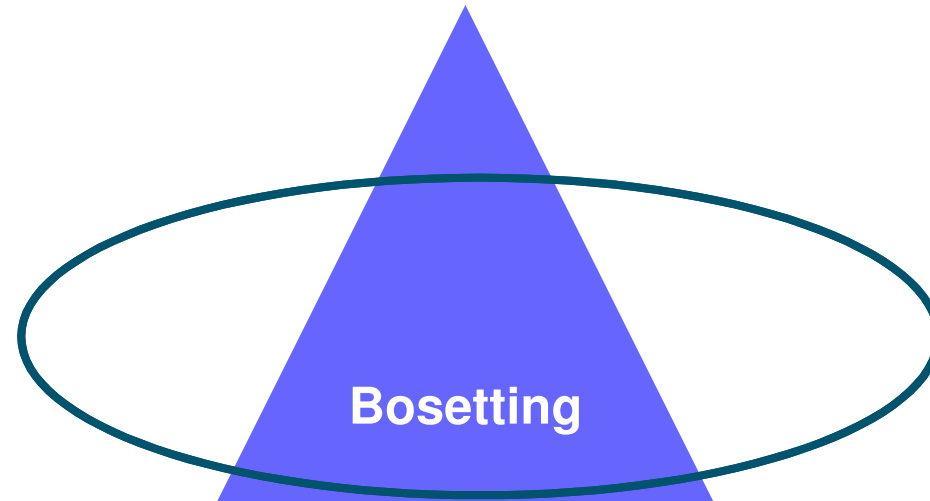
Først litt teori....

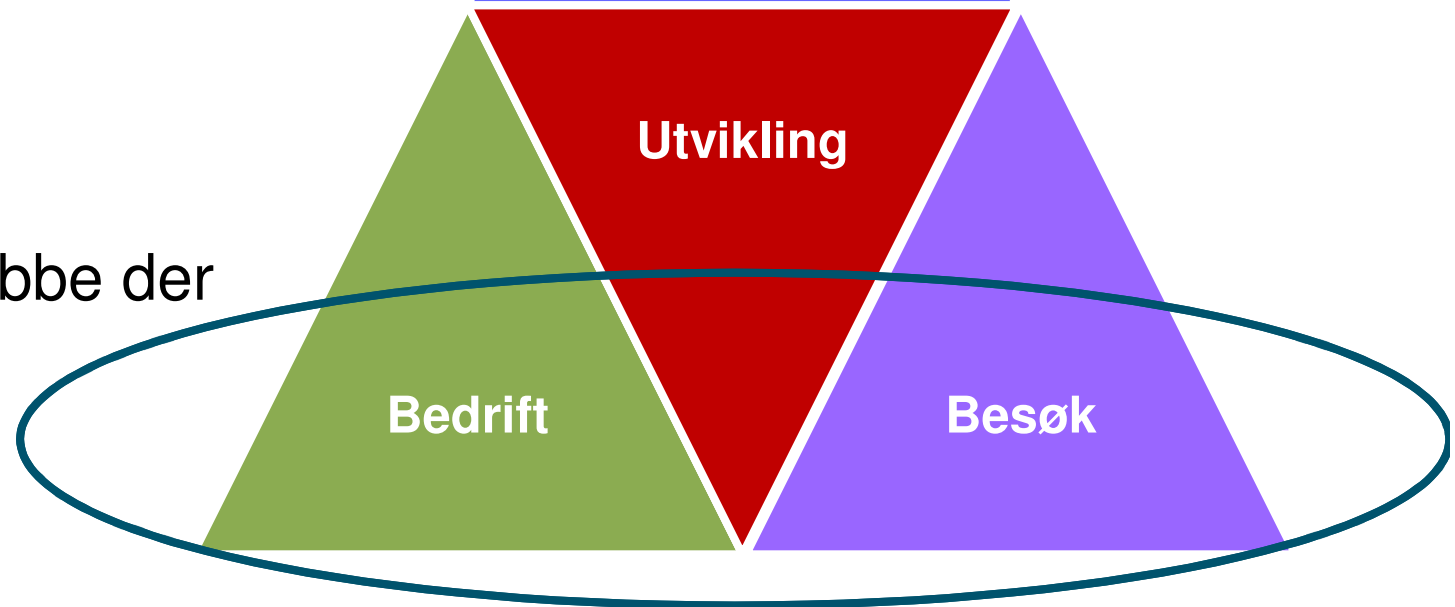
Hva er det som gjør at noen steder vokser?

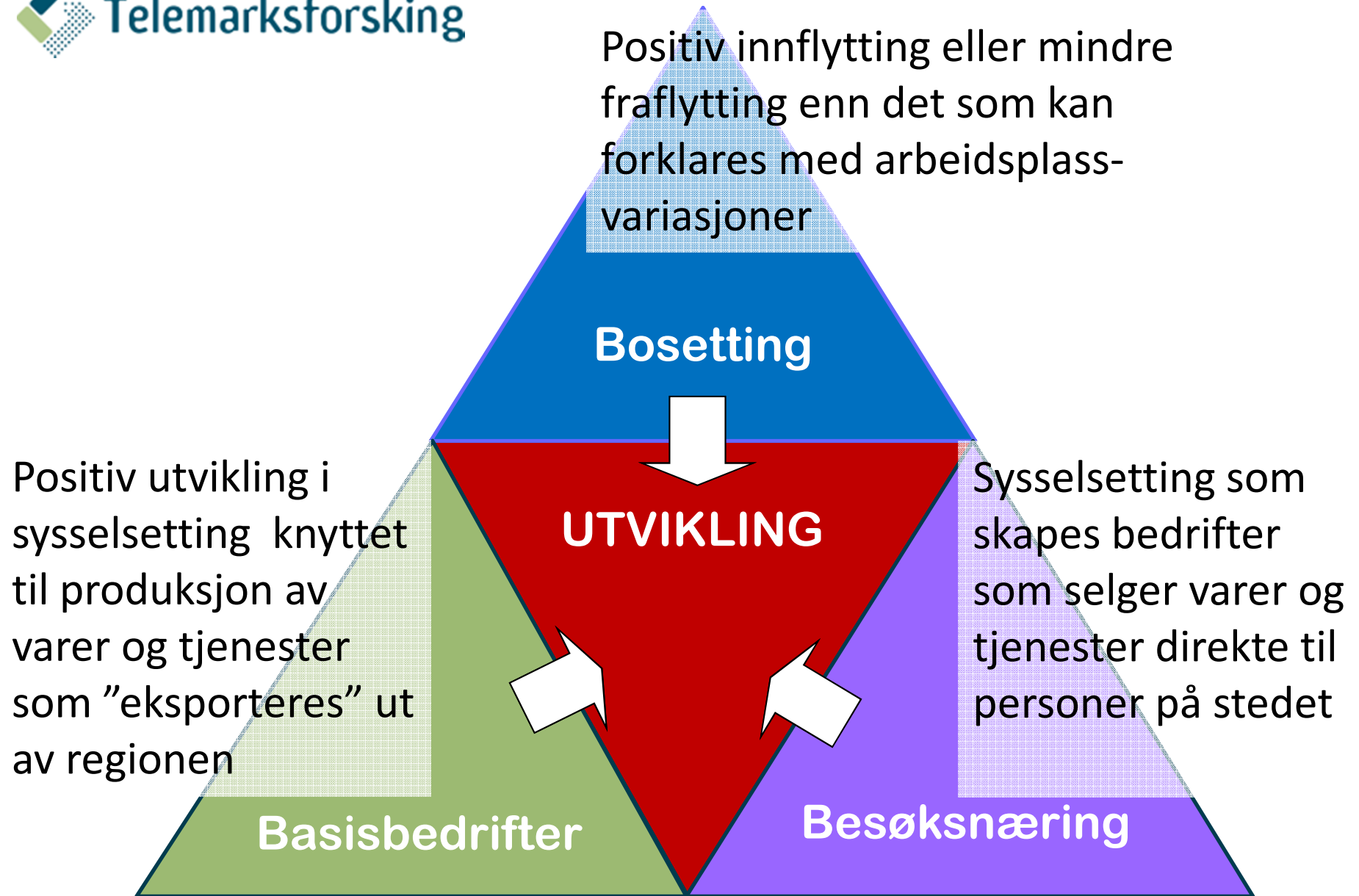
Folk skaper steder!

Gjennom å bo der

Gjennom å jobbe der

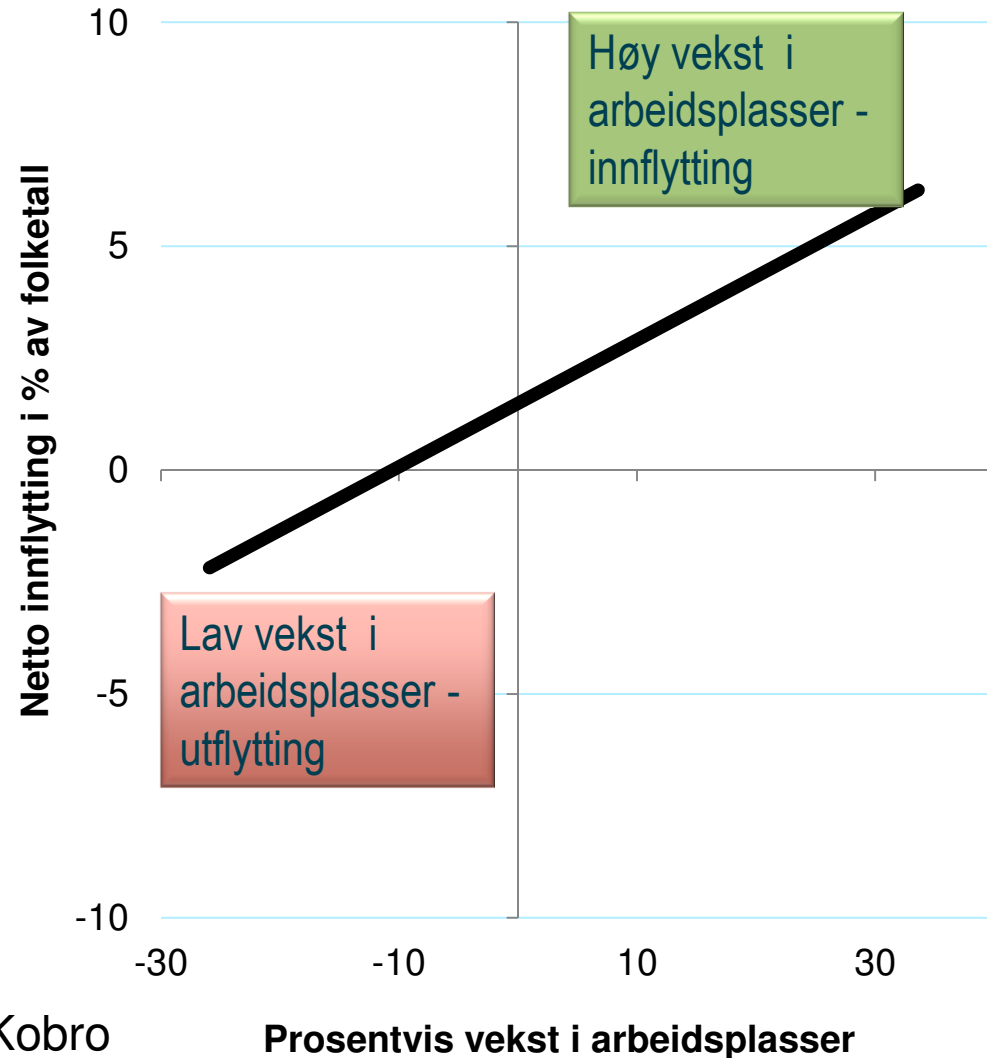

Flytting blir ofte forklart med arbeidsplassvekst.

Folk flytter til steder med arbeidsplassvekst.

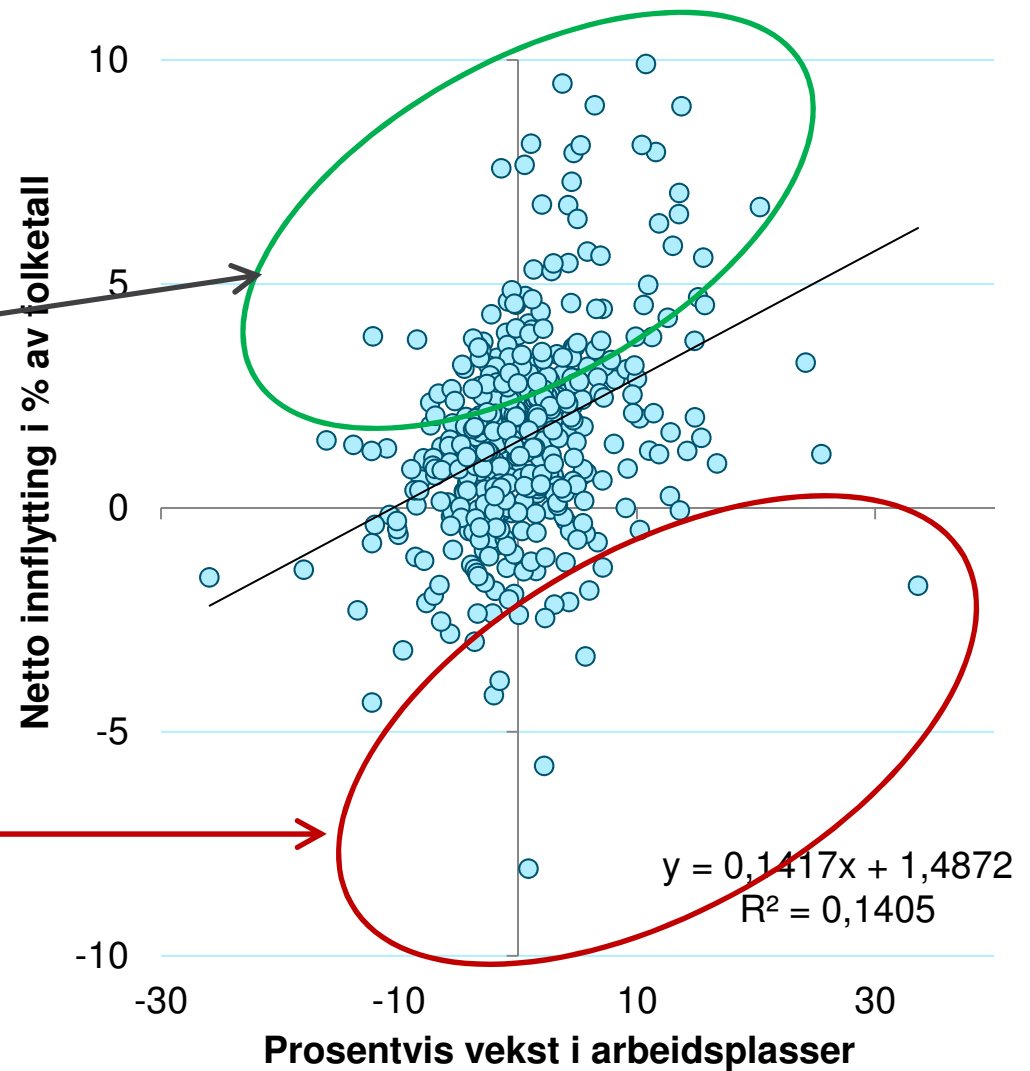
Folk flytter fra steder med arbeidsplassnedgang.

Men mange kommuner har en flytting som avviker kraftig fra dette mønsteret!

Noen har innflytting langt over hva arbeidsplassveksten tilsier. Disse er attraktive som bosted.

Andre har mye mer utflytting enn arbeidsplassutviklingen tilsier. Disse er ikke attraktive som bosted.

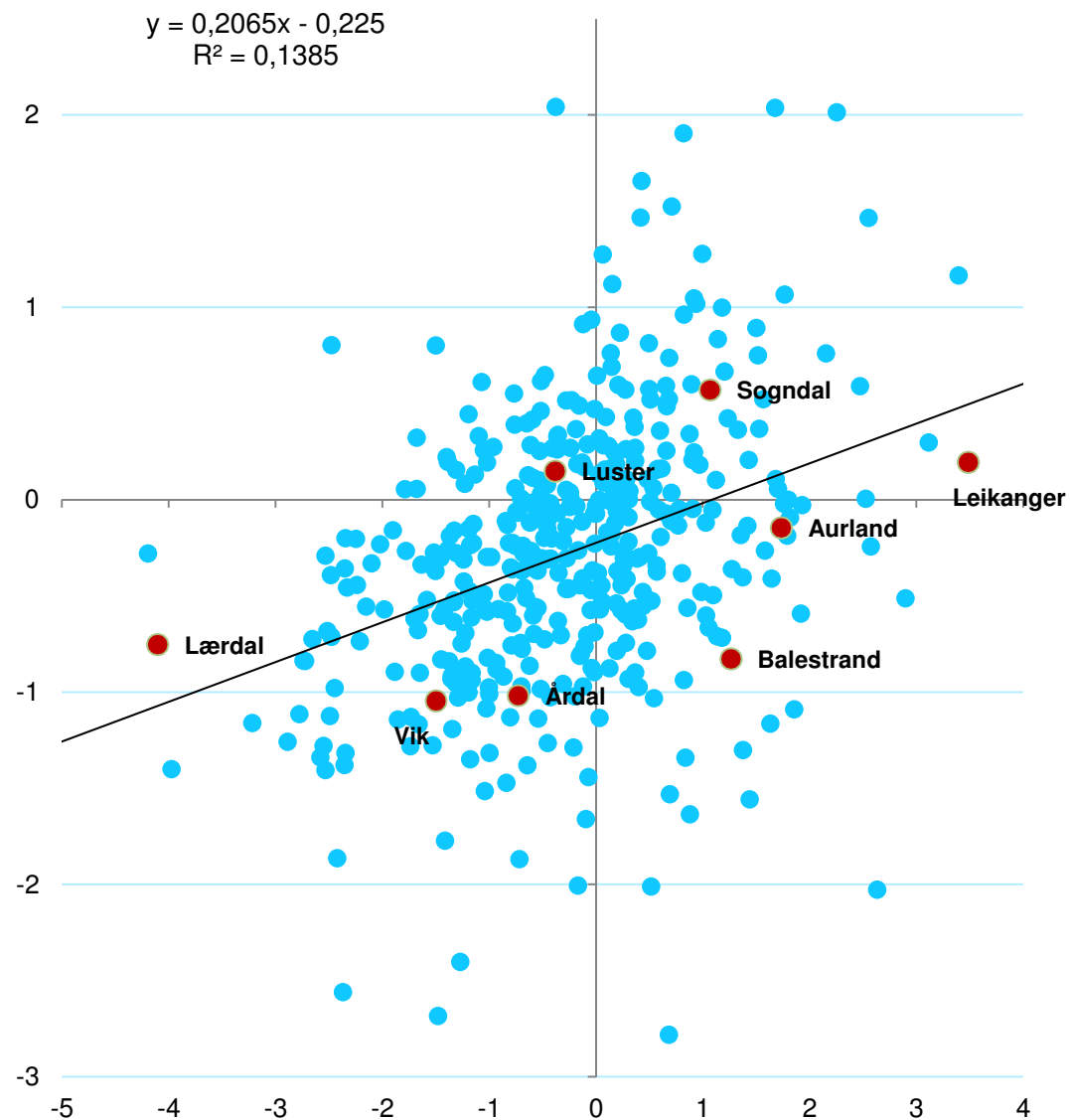

SOGN

Attraktivitet for kommunene
i perioden 2008-2011

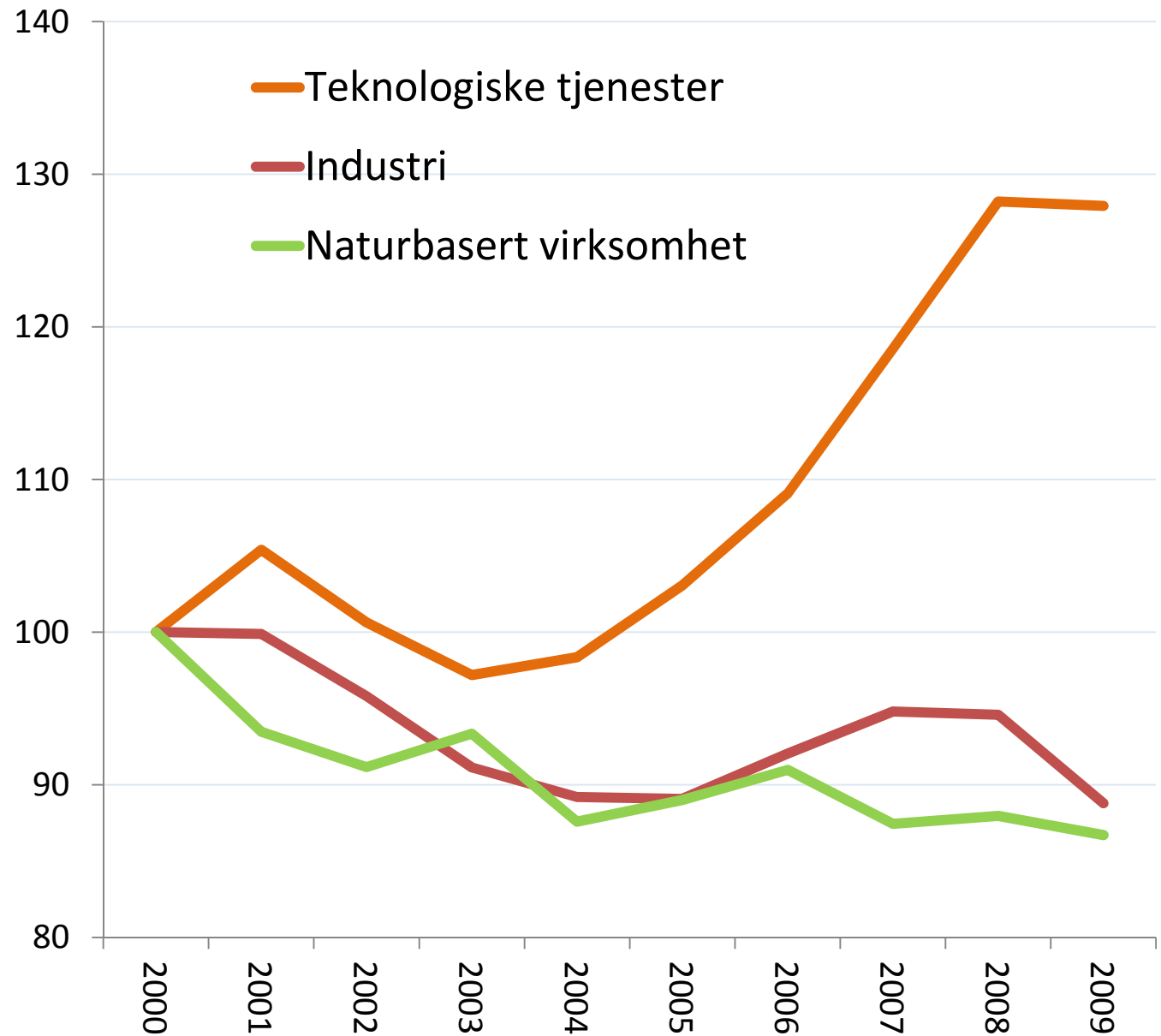
Utvikling i bosettingen – nettoflytting i prosent av folketall

Prosentvis utvikling i sysselsettingen

Attraktivitet for basisbedrifter, nasjonale trender

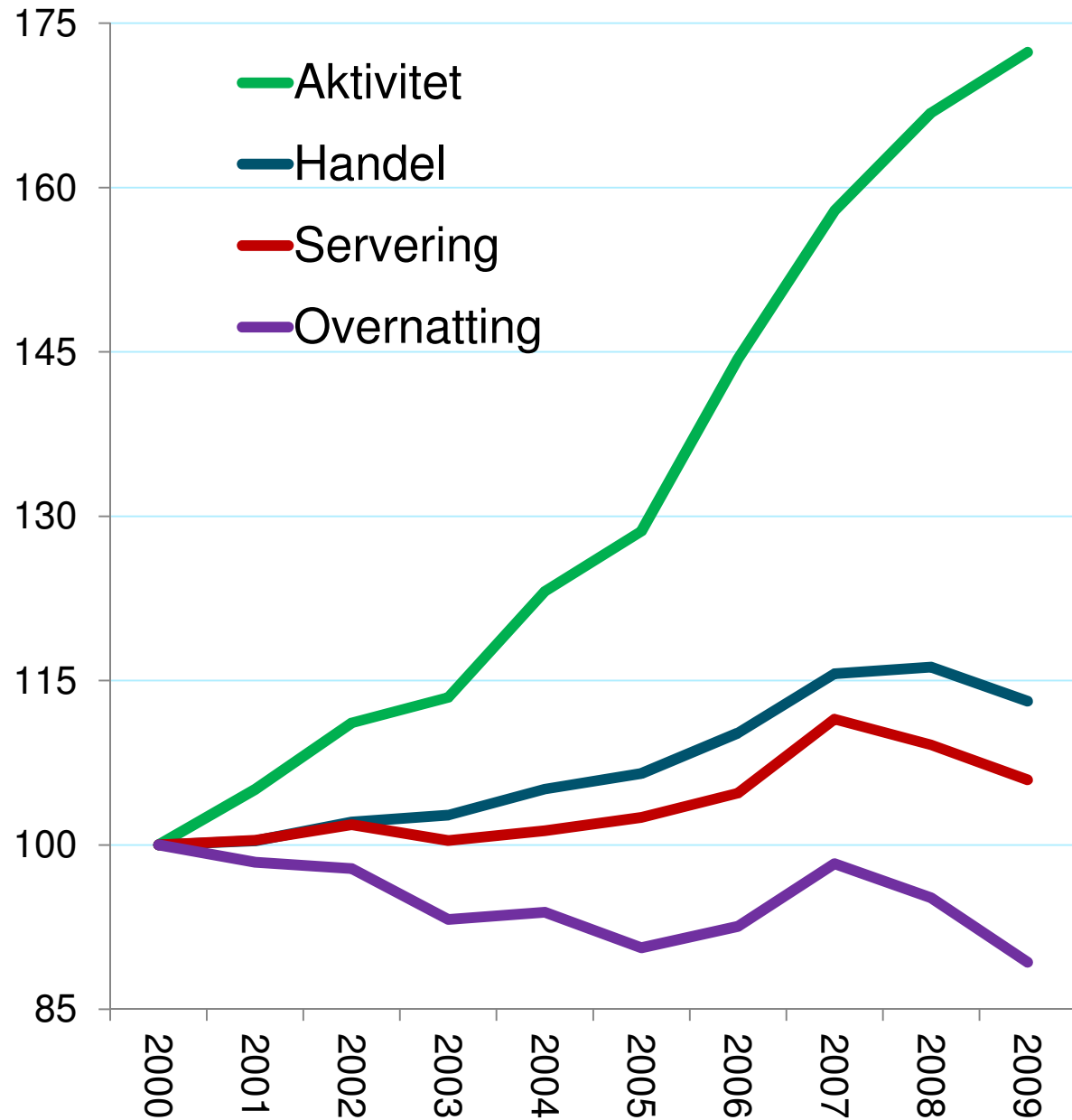

Utvikling i antall arbeidsplasser basis-næringene i Norge, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Attraktivitet for besøksnæring, nasjonale trender

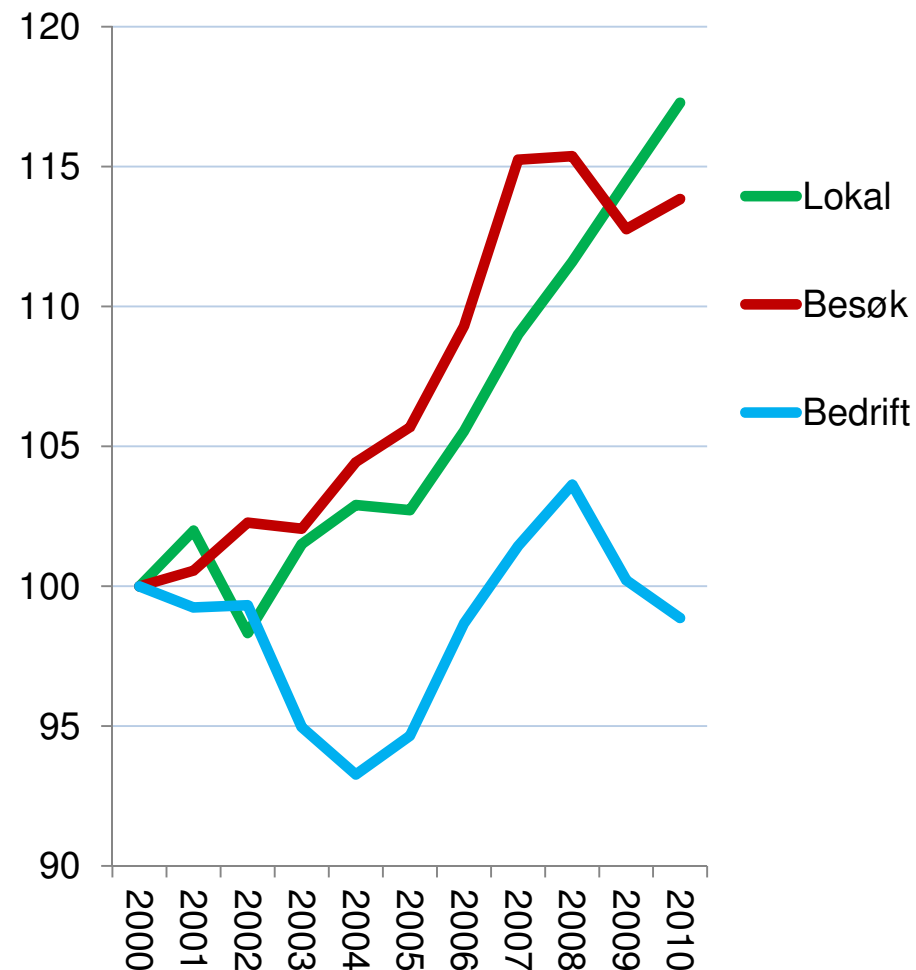

Oppsummert

Basisnæringene krymper, og omfatter stadig mindre andel av sysselsettingen.

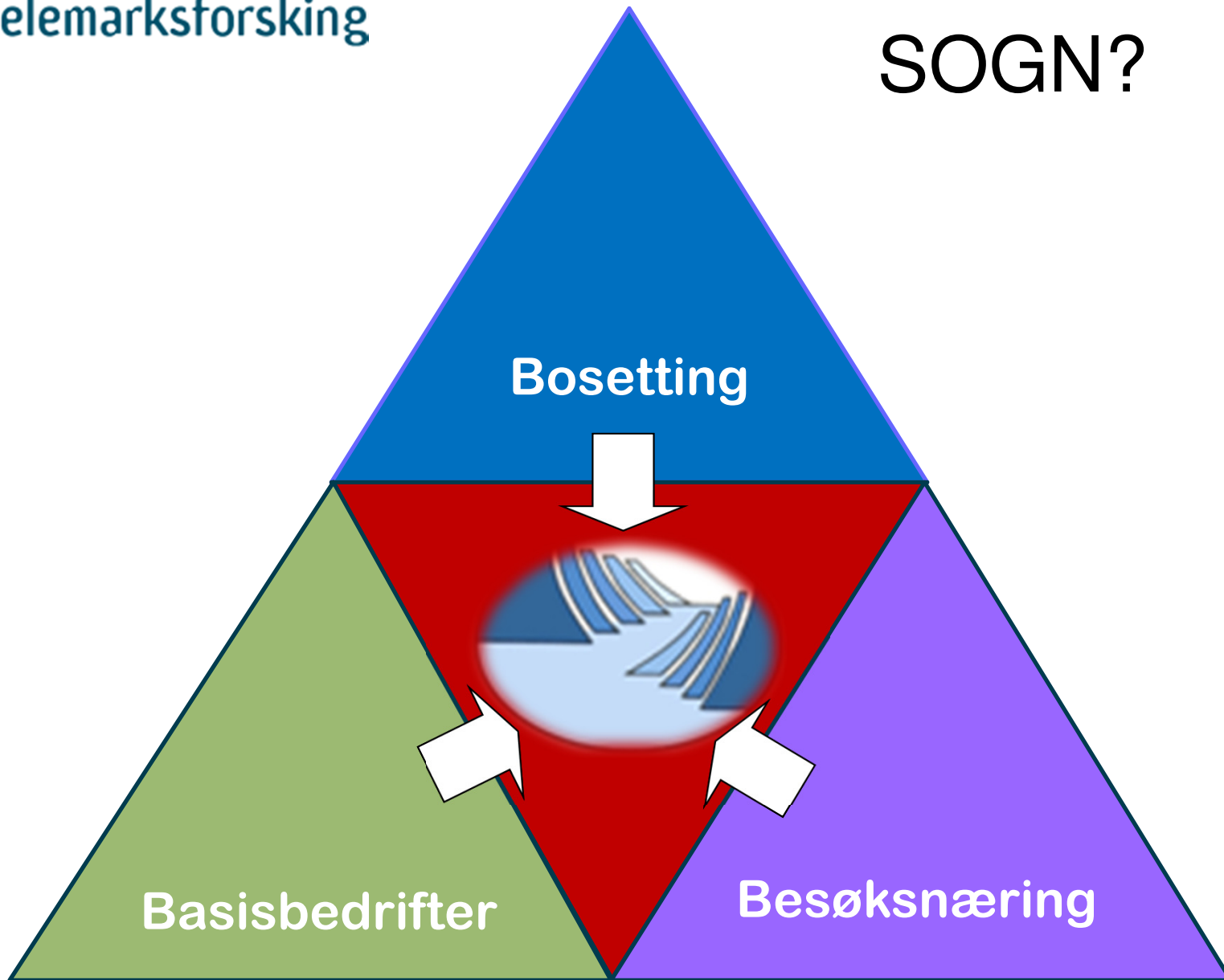
Besøksnæringene øker og blir relativt viktige.

Lokale næringer øker mest, og er avhengige av bostedsattr.

Utvikling av antall arbeidsplasser i Norge i basisnæringer, besøksnæringer og lokale næringer, indeksert 2000=100.

SOGN?

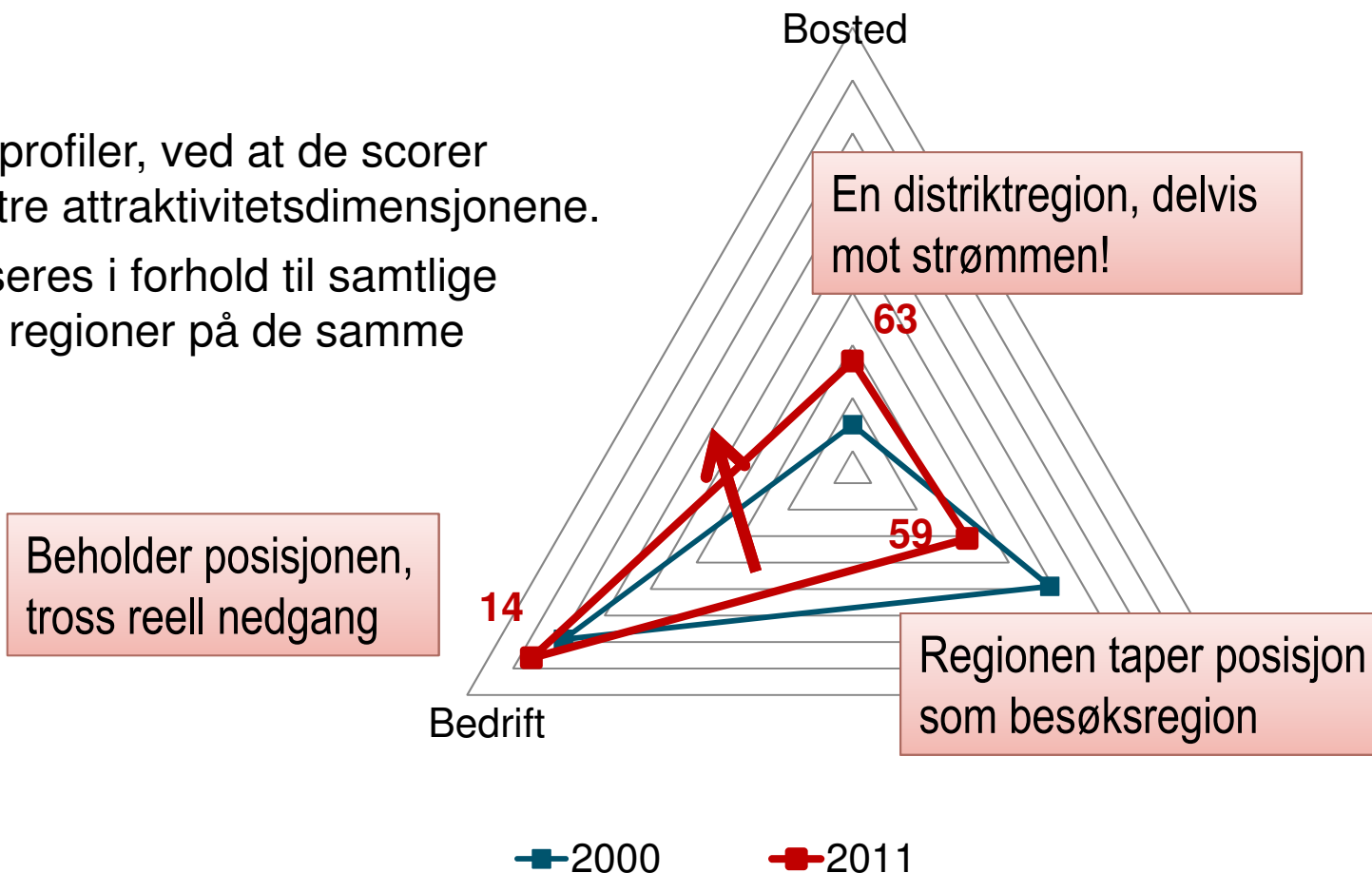

Sogns attraktivitetsprofil, samlet sett

Steder har ulike profiler, ved at de scorer forskjellig på de tre attraktivitetsdimensjonene.

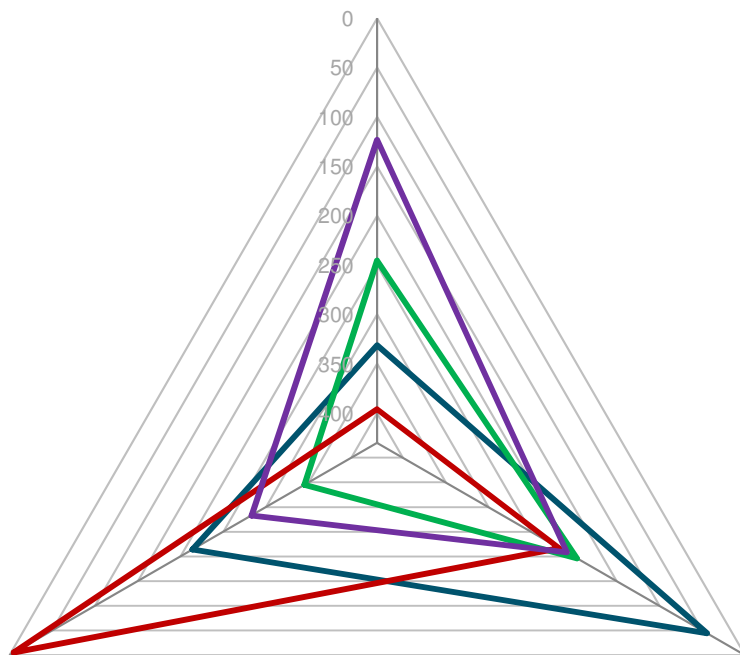
Regionene plasseres i forhold til samtlige andre norske 85 regioner på de samme dimensjonene.

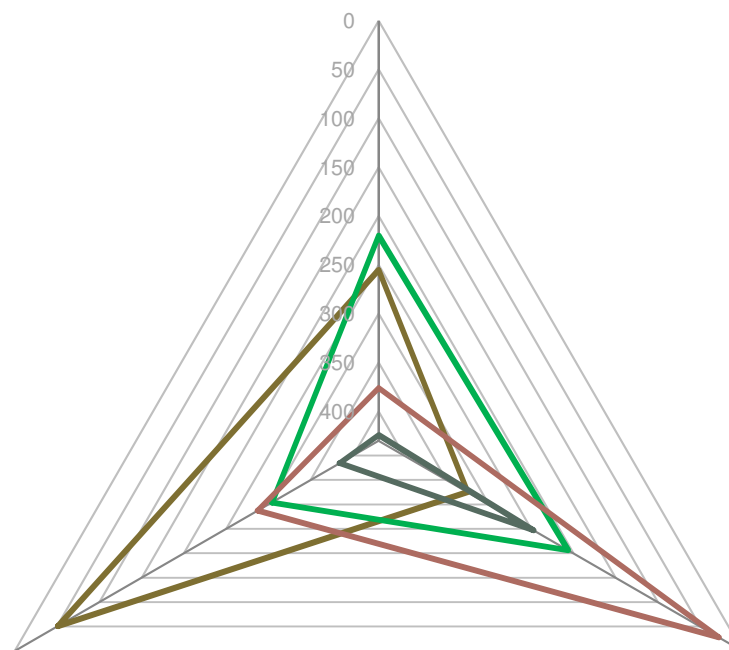

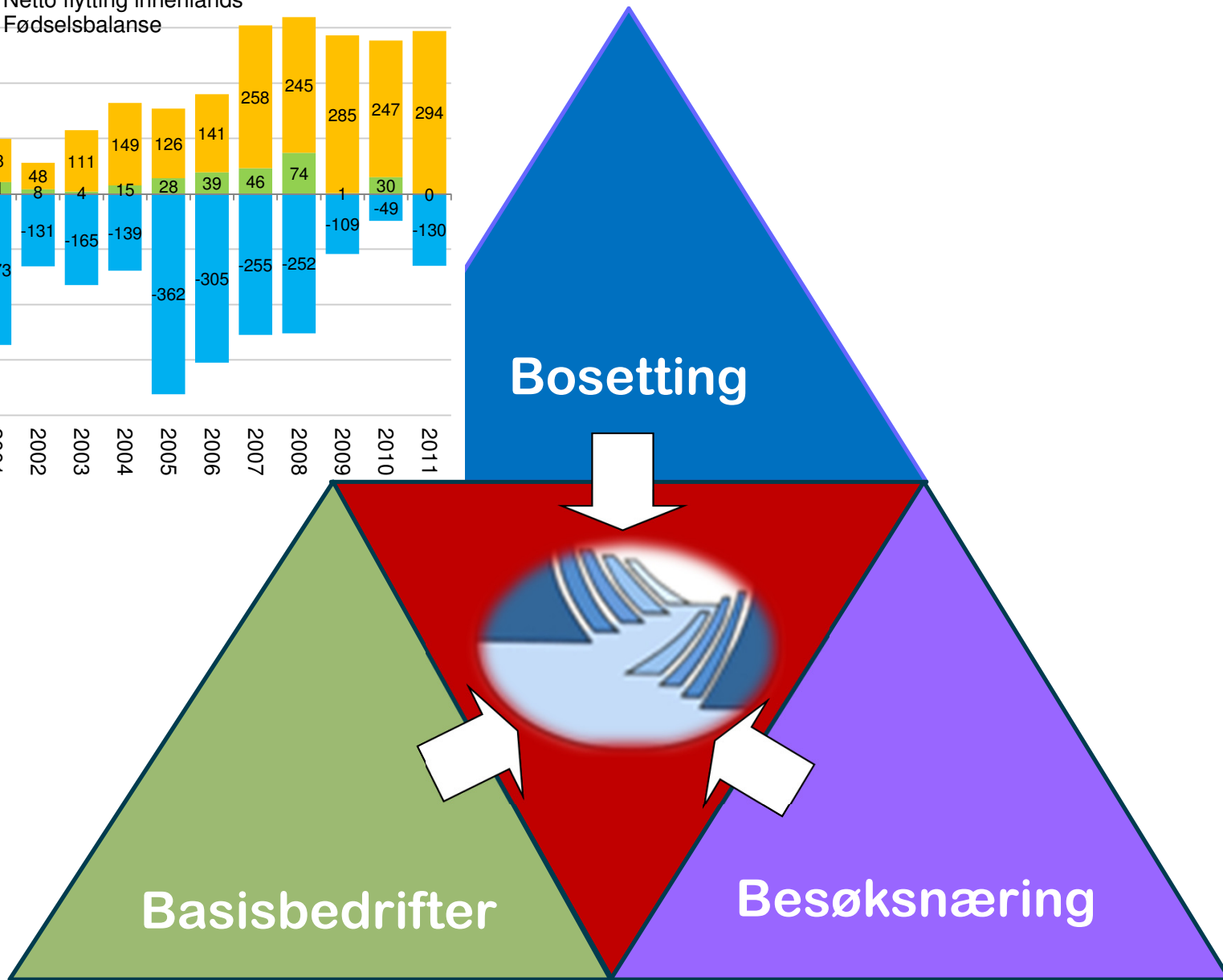
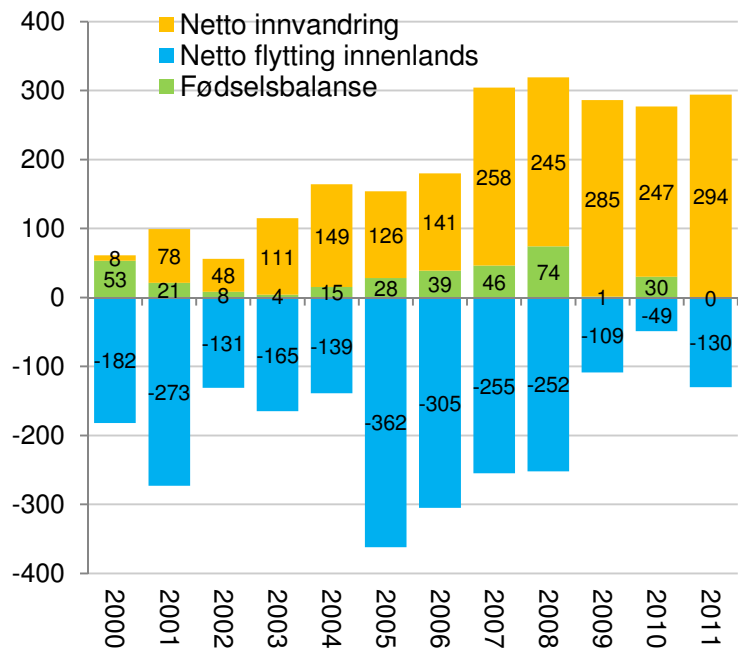
Store kommunale forskjeller!

— Aurland — Lærdal — Årdal — Luster

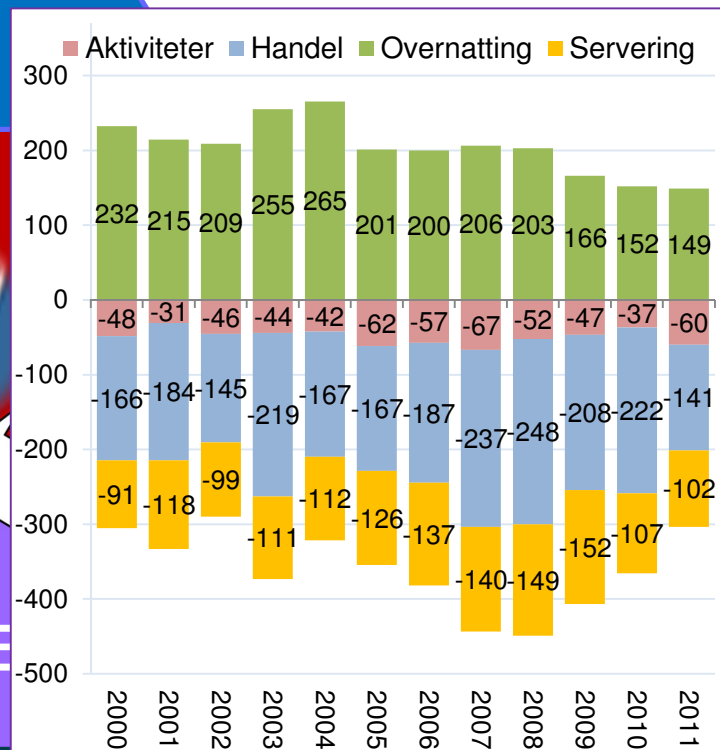
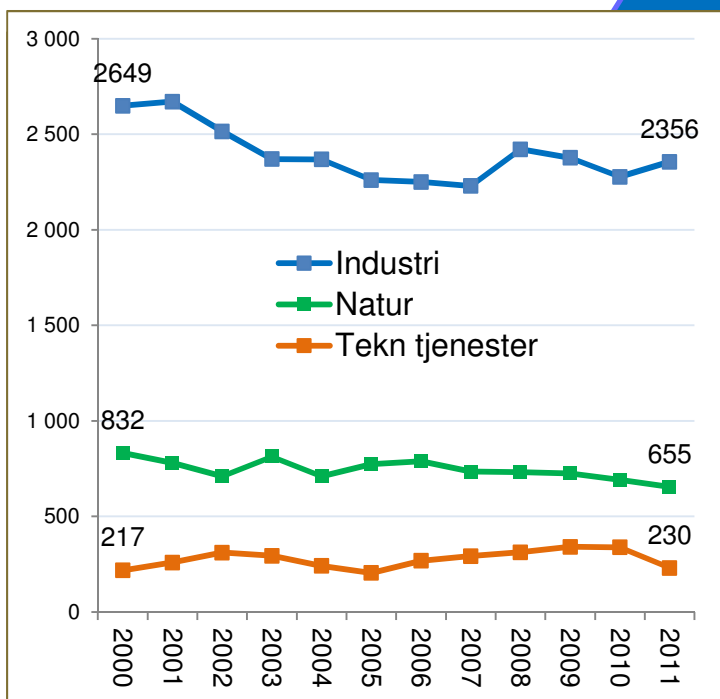

— Vik — Balestrand — Leikanger — Sogndal

Bosetting

Utvalget av distriktskommuner med suksess

Navn	Bedrift	Navn	Besøk	Navn	Bosted
Vikna	1	Lyngdal	1	Bykle	1
Austevoll	2	Hemsedal	2	Hitra	2
Træna	3	Evje og Hornnes	3	Træna	3
Hitra	4	Hitra	4	Hemsedal	4
Sirdal	5	Flå	5	Frøya	5
Meløy	6	Seljord	6	Sandøy	6
Sandøy	7	Tynset	7	Lyngdal	7
Åseral	8	Sirdal	8	Evje og Hornnes	8
Gulen	9	Vestvågøy	9	Gol	9
Hægebostad	10	Frøya	10	Oppdal	10
Alvdal	11	Sandøy	11	Audnedal	11
Flå	12	Vang	12	Hjelmeland	12
Sør-Varanger	13	Sør-Varanger	13	Ringebu	13
Hattfjelldal	14	Hamarøy	14	Austevoll	14
Frøya	15	Brønnøy	15	Flå	15
Smøla	16	Vikna	16	Nordreisa	16
Lurøy	17	Ørland	17	Sogndal	17
Flatanger	18	Grong	18	Sirdal	18
Vestvågøy	19	Sør-Aurdal	19	Sørreisa	19
Lyngdal	20	Surnadal	20	Luster	20

Gode i tre klasser:

- Hitra (10)
- Sandøy (24)
- Lyngdal (28)
- Sirdal (31)
- Flå (32)

Gode i to:

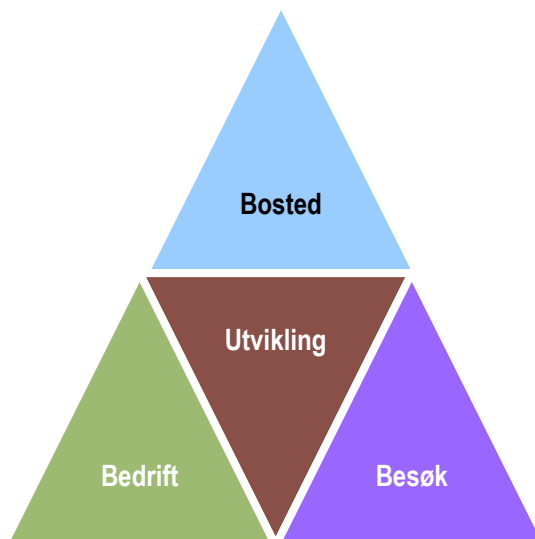
- Hemsedal
- Vikna
- Austevoll
- Træna
- Evje Hornnes

Gode i én klasse:

- Bykle
- Frøya
- Gol
- Meløy
- Seljord

De fem beste i hver kategori i pyramiden

Fokus på vekst!

	Navn	Bedrift	Besøk	Attr.
Bosted	Bykle	187	174	7
Bosted	Træna	12	81	16
Bosted	Hitra	18	8	15
Bosted	Frøya	52	30	50
Bosted	Gol	344	238	98
Besøk	Hemsedal	265	4	44
Besøk	Lyngdal	66	1	76
Besøk	Evje og Hornnes	136	7	94
Besøk	Seljord	77	10	233
Besøk	Flå	43	9	136
Bedrift	Austevoll	11	162	127
Bedrift	Sandøy	25	33	55
Bedrift	Vikna	10	49	190
Bedrift	Sirdal	20	21	148
Bedrift	Meløy	21	122	328

Suksessrike distriktskommuner

Hva kjennetegner dem, i tillegg til gode statistiske resultater?

Noen spor av gyldige årsaksfaktorer

En god nyhet:

Vi har funnet noen faktorer som ser ut til å skape suksess!

En dårlig nyhet (?)

Det er nesten umulig
– i alle fall temmelig uvanlig
å inkludere dem i politiske strategier!

Det spiller ikke noen særlig rolle
hvordan kommunens
næringsarbeid er strukturert!

Det er samspills-*kultur*
som betyr mest!

Heller ikke kvaliteten på
plandokumentene, ser ut
til å være noe vesentlig
faktor!

Stedets ånd....

Lokale og regionale nettverk

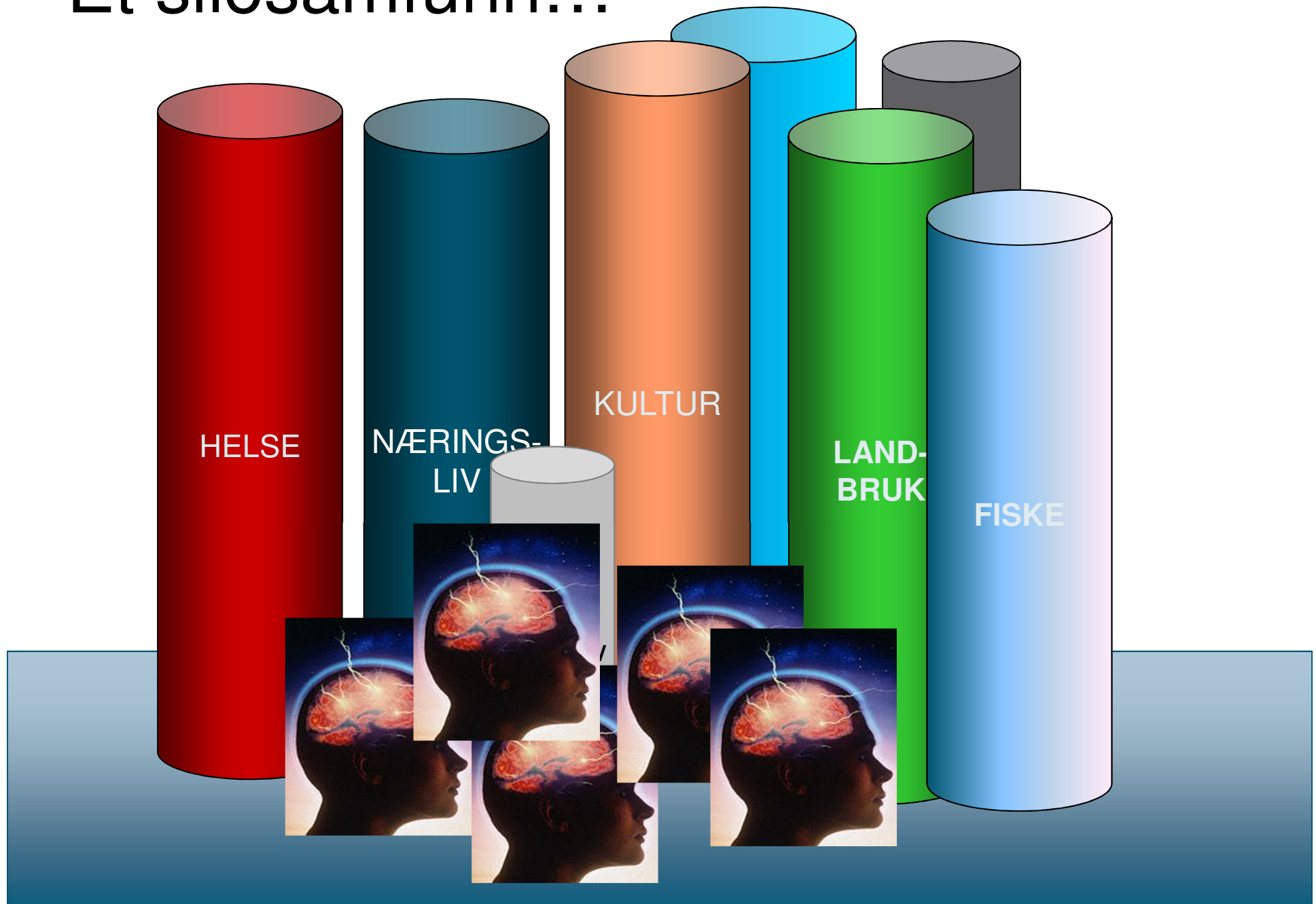
- Ulike nettverk er bygget opp med litt ulike mekanismer:
  - ✓ Informasjonsnettverk
  - ✓ Rådsnettverk
  - ✓ Samhandlingsnettverk

Er kommunene og regionens nettverk vilkårlige, bransjespesifikke, sektoriserte?...

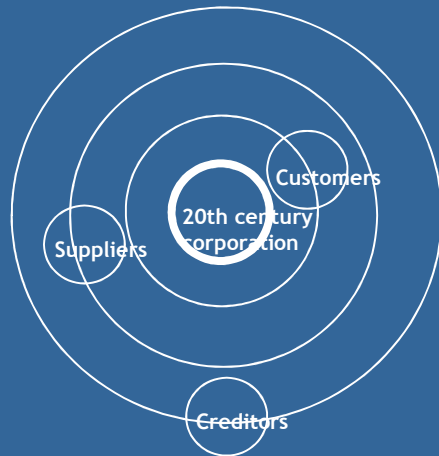
Et silosamfunn...

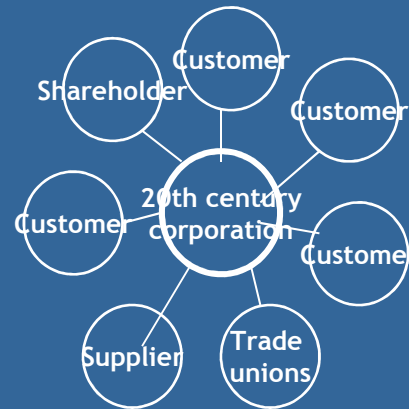
...utvikler seg til nettverkssamfunn

Tidlig 20. årh. organisasjonsprinsipp

- ❖ Organisasjoner var sentrum i eget univers
- ❖ Forutsigbare og stabile relasjoner med brukere, kunder og leverandører
- ❖ Rigide hierarkiske strukturer

Sent 20. årh. organisasjonsprinsipp

- ❖ Mer sensitivitet overfor omgivelsene
- ❖ Organisatoriske enheter nærmere brukerne/kundene
- ❖ Sektorisering - vertikale mønstre
- ❖ En tenkning preget av "dem" og "oss"

NETTVERK og TEMPO!

Hva kjennetegner oss?

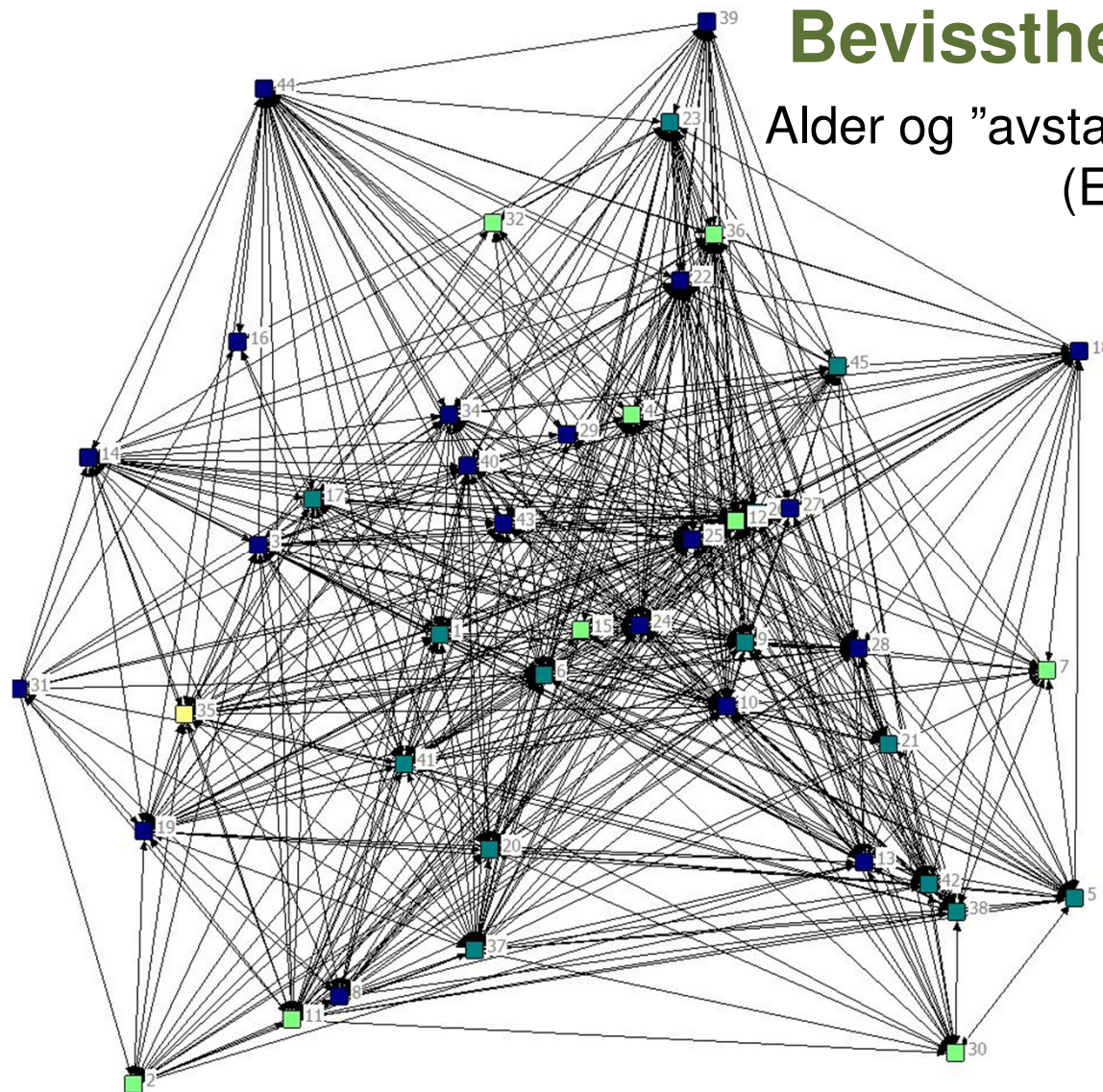
It is not the strongest of the species that survives, nor the most intelligent; - it is the one that is most adaptable to change

nasjonalt og internasjonale kontakter

Bevissthet om nettverk

Alder og "avstand" mellom aktørene
(Eksempel; Hemsedal)

Fargekoder:

Mørk blå: over 50 år

Grønn: 40-50 år

Lys grønn: 30-40 år

Gul, under 30 år

Nettverket er som i alle de andre kommunene, dominert av aktører som har bodd 10 år eller mer i kommunen.(vises ikke her)

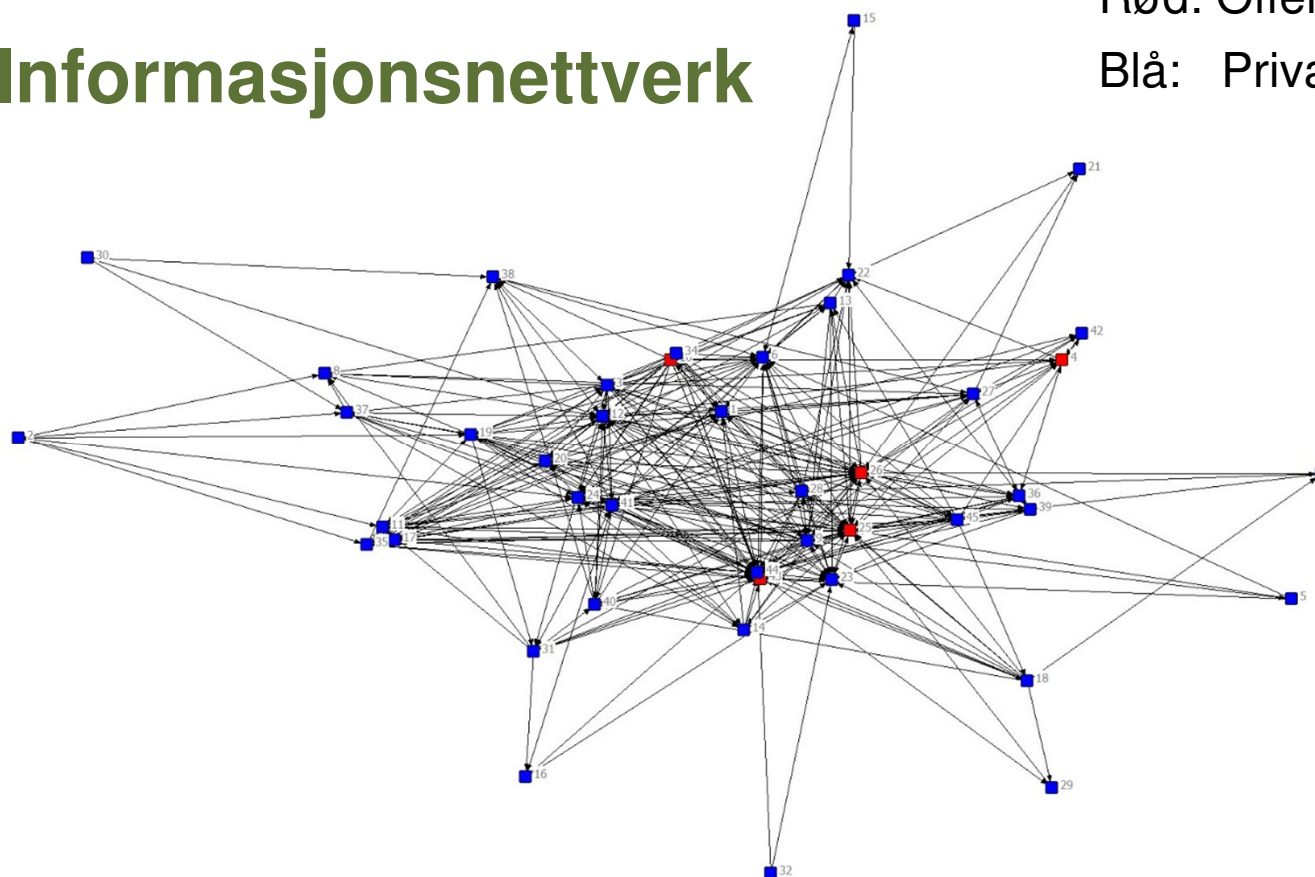

Hemsedal Informasjonsnettverk

Fargekoder:

Rød: Offentlig ansatt

Blå: Privat ansatt

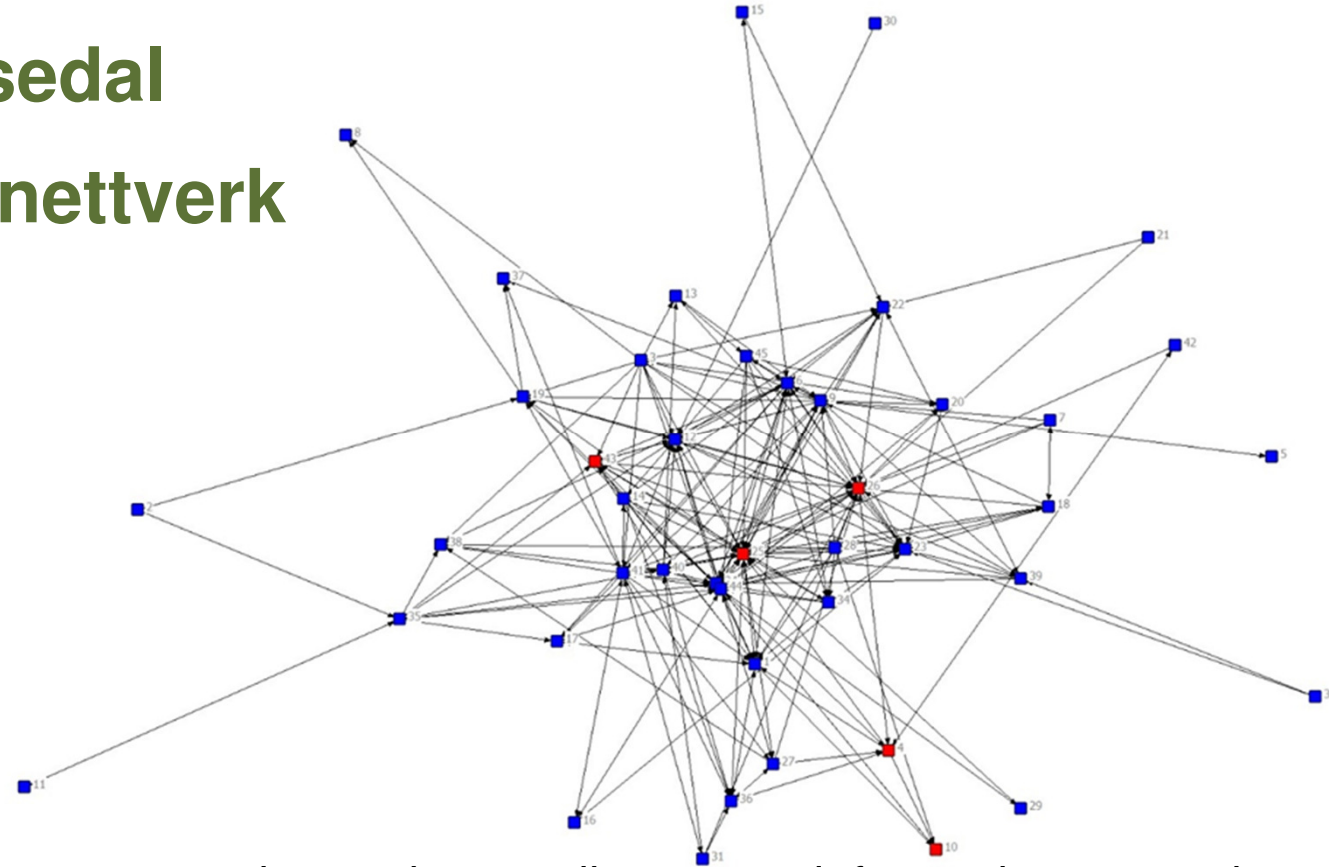

En gjennomgående tendens; en kjerne-periferi struktur. En kjerne av aktører som har utpekt hverandre som informasjons-kilder. Knyttet til en periferi av aktører som oppgir aktører i kjernen som viktige informasjonskilder i langt større grad enn hverandre.

Hemsedal Rådsnettverk

Rådsnettverkene er generelt mer desentraliserte enn informasjonsnettverkene, men det er mindre tydelig i Hemsedal,

Rådnettverket som helhet er noe tynnere enn informasjonsnettverket. Hemsedal skiller seg også her ut fra den generelle trenden ved å ha et relativt tett rådsnettverk der en rekke aktører har utpekt mange andre som viktige kilder til råd.

Tre av de fem kommunale aktører befinner seg sentral i nettverket.

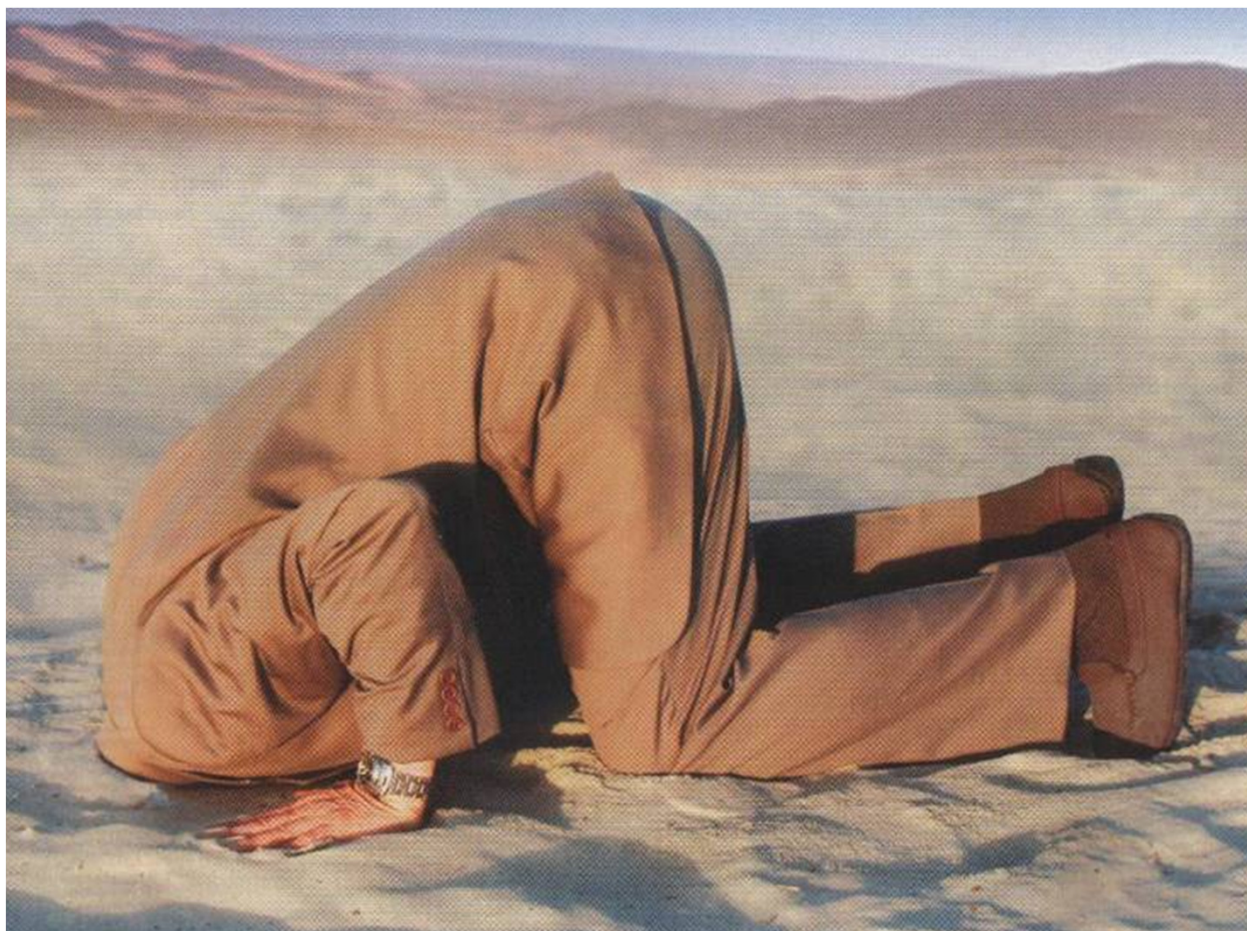

Nettverk, oppsummert

- Flest næringsaktører i nettverkene – men ikke i Hemsedal, der er nettverkene er markant tverrsektorielle
- Nettverk for godt voksne som kjenner hverandre godt
- Informasjonsnettverkene har en kjerne men ikke en personlig kjerne – uttrykk for gruppetillit?
- Det er viktig med en «åpen periferi» i nettverkene, det er porten inn for nye nettverksdeltakere, med nye ideer(?)
- Rådsnettverkene er litt mindre sentralisert men noe mer sektorisert
- Samhandlingsnettverkene er svært fleksible
- Mest samhandling der det har vært forutgående samråd

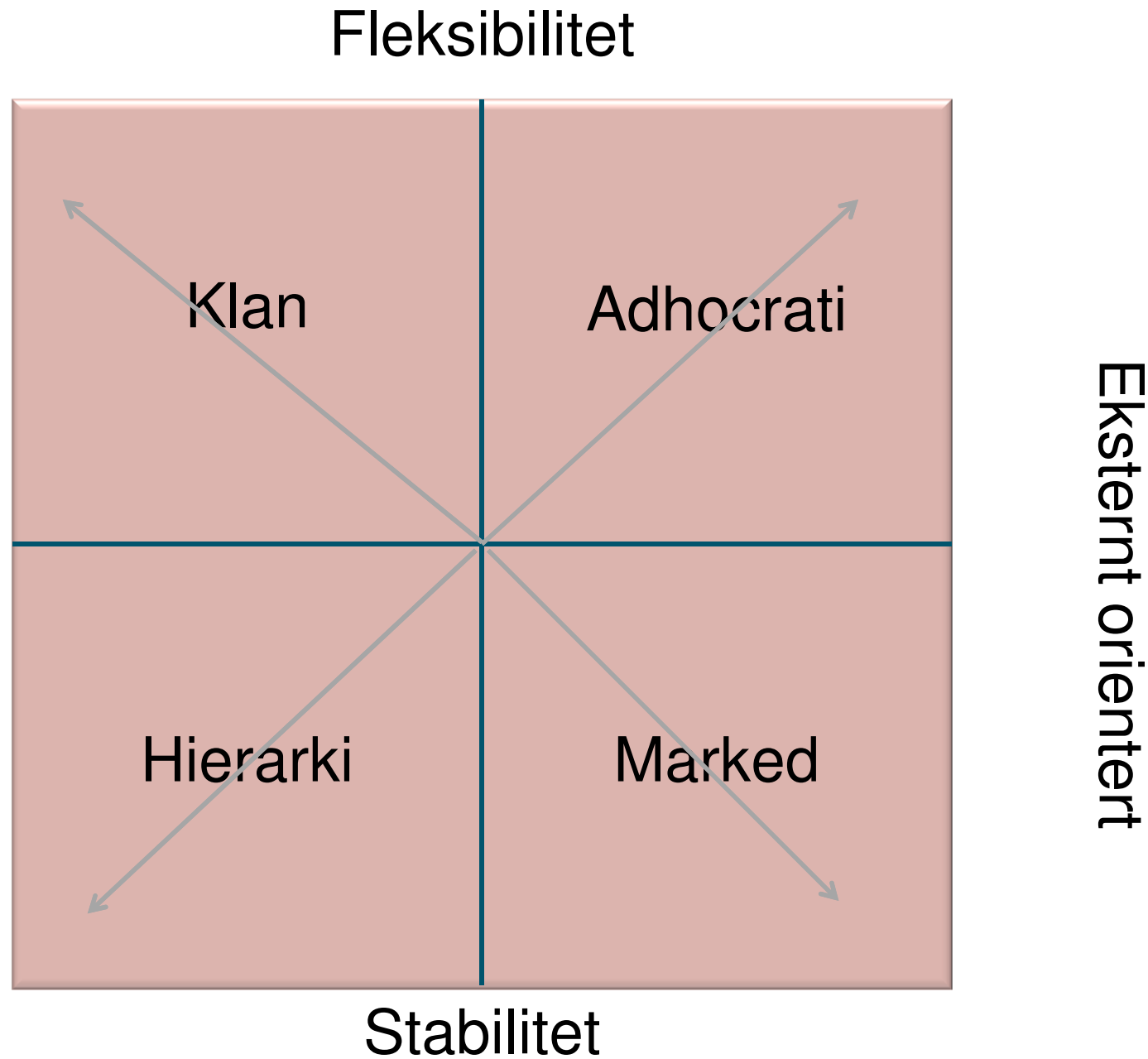

Kommunens utviklingskultur

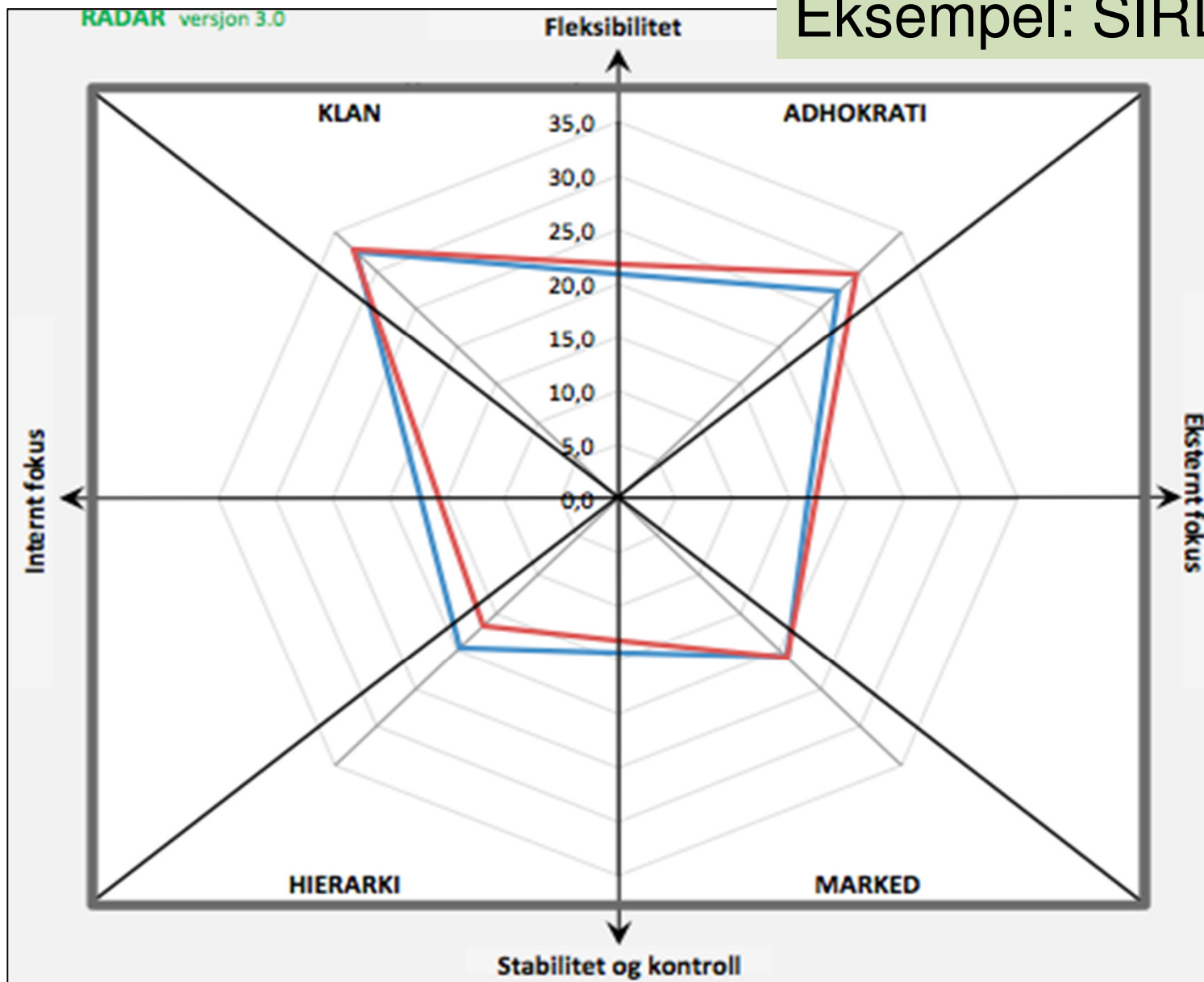

Internt orientert

Eksempel: SIRDAL

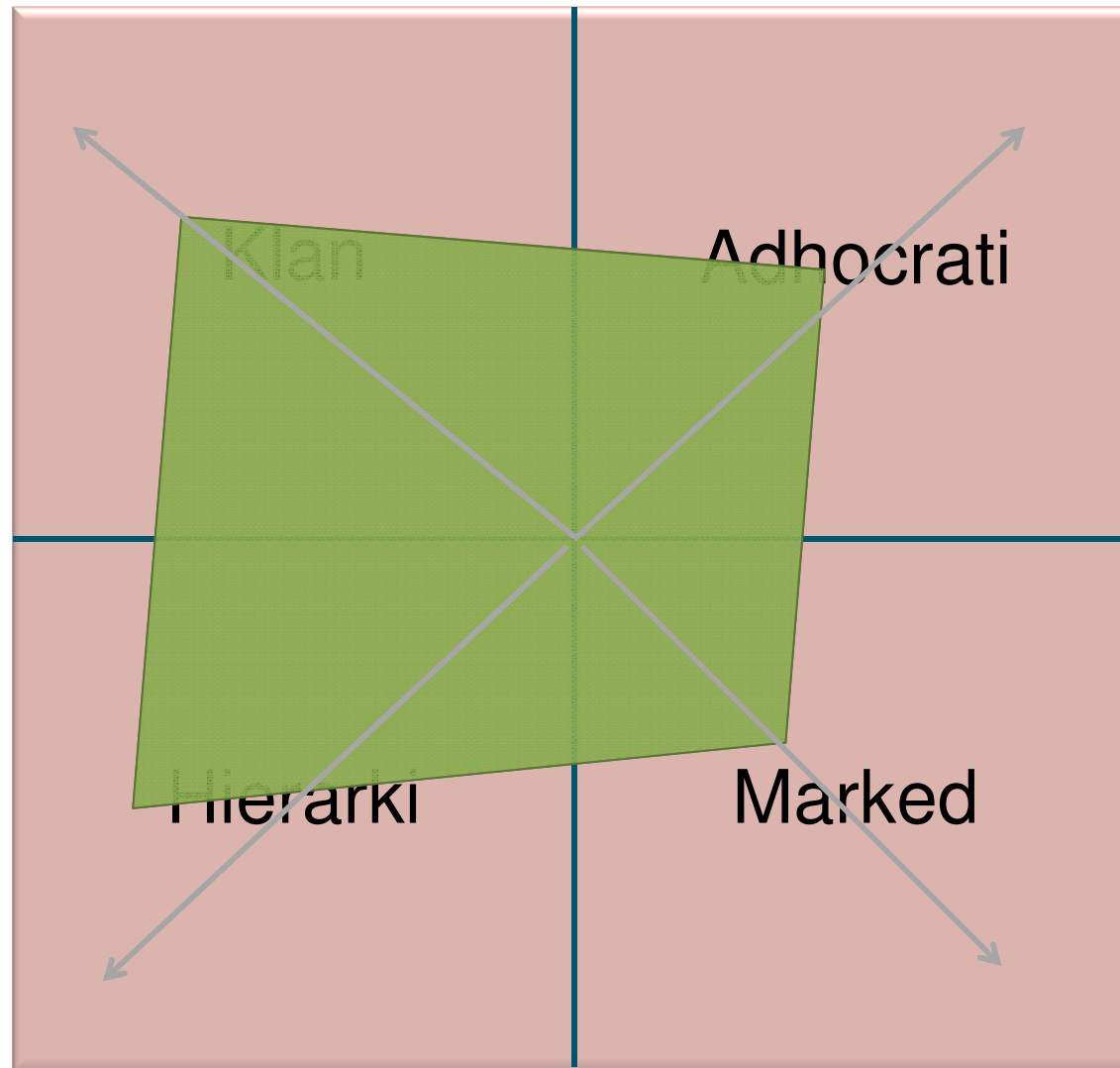
Blå strek er dagens status – rød strek er ønsket framtid

Fleksibilitet

Internt orientert

Eksternt orientert

Stabilitet

Har kommunen,
eller regionen
en bevisst politikk
eller strategi for
å stimulere sin utviklingskultur?

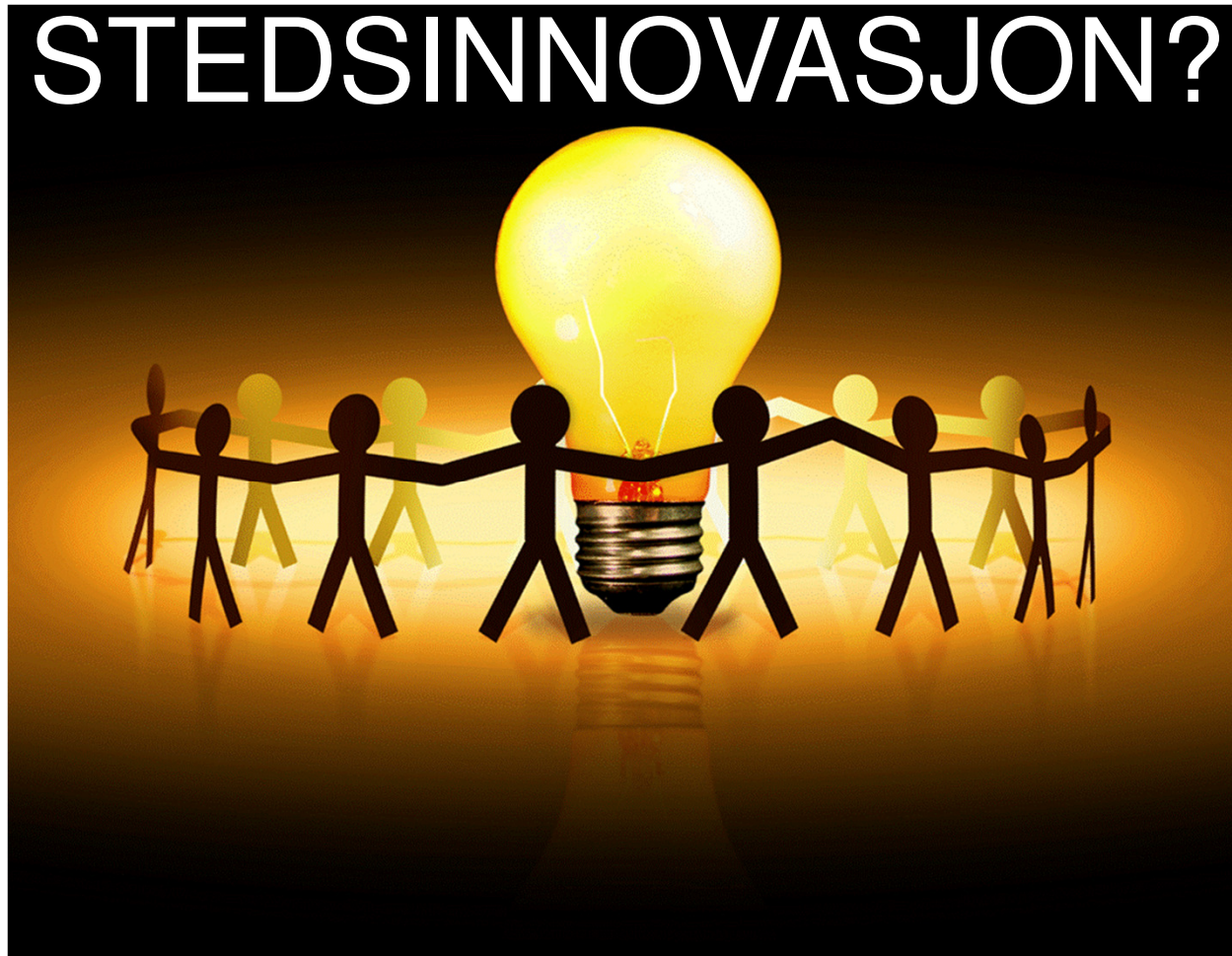
Andre funn – i korte trekk

- Ildsjeler er endringsagenter – også på steder, slik vi "alltid" har visst at entreprenører har vært viktig i næringslivets innovasjon og utvikling
Finnes det noen ildsjelspolitikk – en politikk for å dyrke initiativ med stedsinnovative potensial?
- Smådriftsfordeler er en konkurransefaktor – som noen setter i sving! Særlig når anledninger byr seg.
Er man bevisst sine smådriftsfordeler – er de utnyttet?
- Anledninger byr seg - ikke alltid, men fra tid til annen.
Hva gjør aktører/kommunen her i regionen da? Griper svalen i luften, eller vinker den adjø?

Tilstedeværelsen av «ildsjeler» – entreprenører!

Kan vi lære noe av innovasjonsfaget?

INNOVASJON ER NOE NYTT SOM VIRKER Og som derfor blir etterspurt

STEDSINNOVASJON

- Kraften i enkeltindividers og gruppers nyskapningsevne og deres nyskapningsvilje
- Nødvendigheten av impulser utenfra
- Behovet for lokal "buzzing"
- Kompetanse-komplementaritet
- Tillit i nettverk (klynger)

En formel for lokalsamfunnsutvikling....

Avsluttende poenger, med sideblikk på noen blindspor

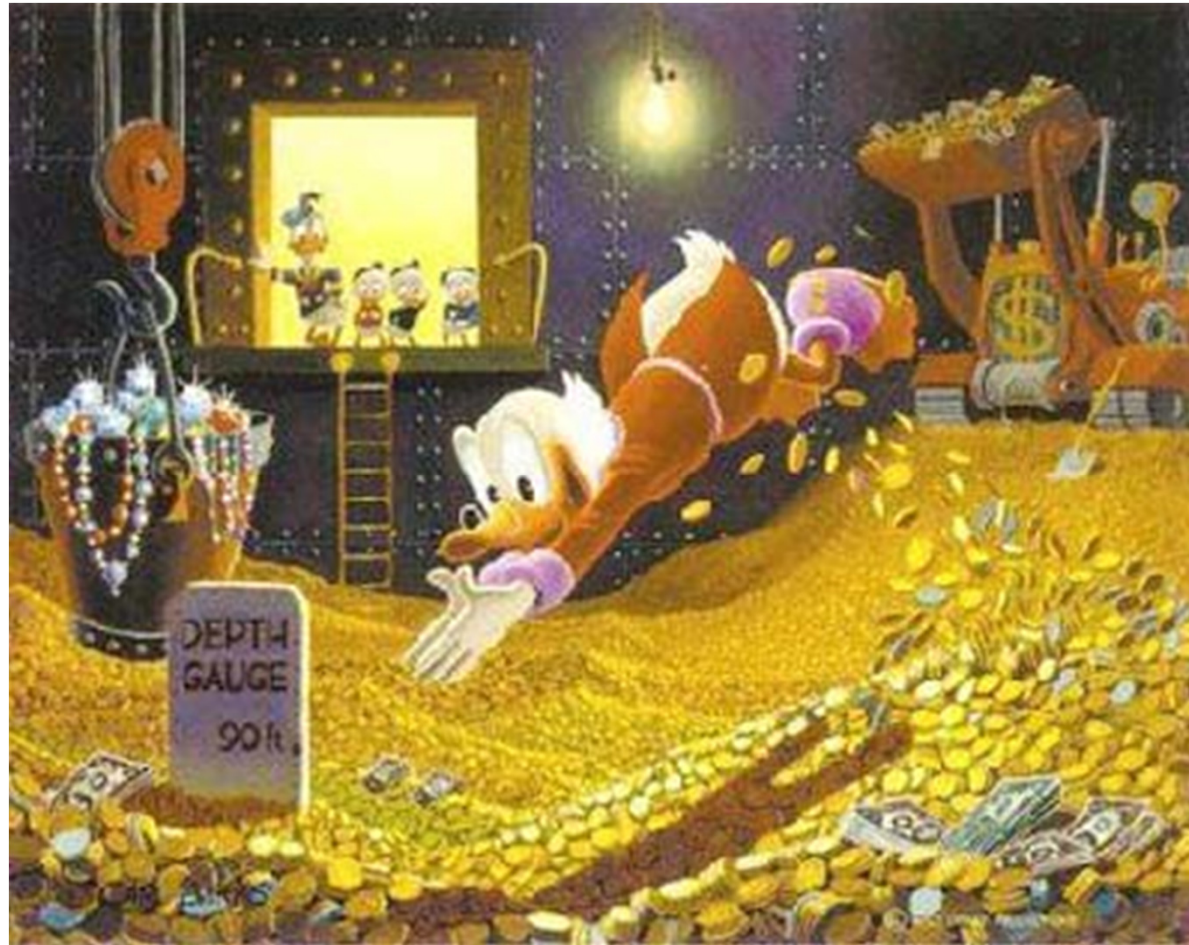
All About Money?....

Det er ikke nok å være rik!

Det er i alle fall ikke tilstrekkelig!

Det er heller ikke nok å være vakker!
(Eller å ha en spesielt heldig plassering)

Det er sannsynligvis ikke engang nødvendig

Det er folk som skaper steder!

- Ildsjeler
- Entreprenører
- Næringsaktører
- Kulturfolket
- Politikere
- Saksbehandlere og byråkrater
- Innbyggere for øvrig

I tillitsfulle, kreative,
kompetente og åpne
nettverk!

Lykke til Sogn!

Vi som sto bak studien(e)

Lars U. Kobro
Telemarksforsking

Knut Vareide
Telemarksforsking

Morten Hatling
Sintef

Takk for oppmerksomheten!

Presentasjonen kan lastes ned fra www.telemarksforsking.no under <publiseringer>